

Ruralitats i mitjans de comunicació: un repte comú

Enric Castelló

Grup de Recerca en Comunicació Asterisc
Departament d'Estudis de Comunicació
(Universitat Rovira i Virgili)

Aquest capítol ofereix una reflexió sobre el tractament de les ruralitats als mitjans de comunicació en el context català, amb un focus en el bienni 2023–2024. Es tracta d'un període en què el camp va ser un actor rellevant a l'agenda informativa, amb protestes com les tractorades de 2024. Les ruralitats esdevenen protagonistes de l'actualitat i al mateix temps l'escenari de molts productes audiovisuals i d'entreteniment. El text argumenta que cal superar encara molts estereotips i llocs comuns, evitar dicotomies entre allò urbà i allò rural, incorporar més pluralisme, i treballar col·lectivament per renovar l'imaginari d'un *rural ressituat*, revitalitzat i resilient. També comenta la guia *Recomanacions sobre el tractament de la ruralitat als mitjans de comunicació* que el projecte de recerca Ruralim (2022–2025), coordinat per la Universitat Rovira i Virgili, va elaborar amb el Consell de l'Audiovisual de Catalunya i el Col·legi de Periodistes de Catalunya. El text conclou remarcant la necessitat de comptar amb un sistema de representacions equilibrat i demana més innovació en els imaginaris del món rural.

CASTELLÓ, Enric (2025): "Ruralitats i mitjans de comunicació: un repte comú", a LÓPEZ, Bernat; HUERTAS BAILÉN, Amparo; NAVARRO, Celina; PERES-NETO, Luiz, eds.: *Informe de la comunicació a Catalunya 2023–2024*. Bellaterra (Cerdanyola del Vallès): Generalitat de Catalunya i Institut de la Comunicació (InCom-UAB), pàg. 249–264.

**La comunicació
entorn a les
ruralitats no
només requereix
infraestructures:
hi ha necessitats
afegides en
l'àmbit narratiu
i simbòlic**

.....

1. Introducció¹

L'any 2022 el Govern de la Generalitat va aprovar l'*Agenda rural de Catalunya* (DIVERSOS AUTORS, 2022). Es va tractar d'un procés participatiu coordinat per l'Associació d'Iniciatives Rurals de Catalunya (ARCA), l'Associació Catalana de Municipis (ACM), l'Associació de Micropobles de Catalunya (AMC) i el Consell Assessor de Desenvolupament Sostenible (CADS). En els tallers i reunions hi van participar més de 1.200 persones. El treball va produir un document consensuat que recull mesures en els àmbits de benestar, transició ecològica, connexió, sistema agroalimentari, gestió forestal, dinamització socioeconòmica i governança (GOVERN DE LA GENERALITAT, 2022). L'*Agenda rural* significa una fita col·lectiva per encarar els reptes de la ruralitat i enfil·lar les accions polítiques pertinents.

Un dels elements que remarca l'*Agenda rural* és la necessitat de disposar de bones comunicacions al món rural. Tanmateix, la comunicació se circumscriu bàsicament a les infraestructures. El document resum de l'*Agenda rural* utilitza vuit vegades el concepte *comunicació* (DIVERSOS AUTORS, 2022): “noves tecnologies de la comunicació” (pàg. 23), “facilitats de comunicació” (pàg. 24), “millora de les comunicacions físiques” (pàg. 26), “comunicació virtual” (pàg. 27), “infraestructures convencionals de comunicació terrestre” (pàg. 28–29), “comunicacions intercomarcals” (pàg. 29), “les comunicacions” (pàg. 71) i “les infraestructures de la comunicació terrestre” (pàg. 72). També parla, fins a cinc vegades, de “telecomunicacions”. Una inspecció al detall permet constatar que la urgència que aquest procés participatiu va plasmar en relació amb la comunicació va ser la de la necessitat d'infraestructures i d'equipaments. Això es tradueix en una demanda de desplegament de carreteres, xarxes, fibra òptica, repetidors, etc. Canals, en definitiva. Tanmateix, la comunicació les ruralitats no només requereix infraestructures. Hi ha necessitats afegides en l'àmbit narratiu i simbòlic: la de tenir veu, la de canviar els discursos, la de participar activament en el debat públic, la de cogenerar les narratives del rural.² És a dir, participar en la construcció dels imaginaris de la ruralitat. Això reclama atenció no només al canal, sinó també al contingut, al missatge. Es tracta d'una necessitat comunicativa que pertany a les representacions, una que no ha estat prou abordada. Malgrat que s'han fet avenços, existeixen diverses sensibilitats mobilitzades per reclamar un altre relat. El món rural demana participar en aquestes representacions, autonarar-nos; volem sobirania narrativa, també. Per tant, som també emissors i audiència activa.

No es tracta només de decidir sobre què parlem o quines temàtiques abordem des de la ruralitat (l'agenda de temes), sinó que també es tracta d'incidir en com es parla (les perspectives, els formats). Cal, per tant, reflexionar sobre en quins marcs interpretatius es mou el periodisme i la comunicació de i sobre la ruralitat; també explorar innovacions i plantejar recomanacions per millorar-ne el tractament. Amb la ruralitat, calen paràmetres i criteris professionals per promoure i assegurar narratives justes i equilibrades, que en reflecteixin la riquesa i la diversitat. Muntar la infraestructura —com una carretera o una xarxa— és bàsic, però no suficient. És més, disposar-ne no assegura res, només

1. Aquest capítol és part del projecte de recerca “Nous imaginaris del rural a l'Espanya contemporània: cultura, documental i periodisme” (PID2021-122696NB-I00), finançat pel Ministeri de Ciència, Innovació i Universitats, i per FEDER “Una manera de fer Europa”.

2. Usem de forma deliberada el mot *rural* com a substantiu.

activa la possibilitat —que ja és molt—. Produïm vials infrautilitzats, sense manteniment o, fins i tot, disfuncionals: sovint es comenta l'exemple de la carretera que serveix perquè els darrers pobladors abandonin el lloc o aquest es converteixi en un poble dormitori, o un espai per a vacances, per no parlar de l'impacte ambiental de moltes d'aquestes construccions. D'altra banda, no podem reduir el problema general del despoblament a la disponibilitat d'infraestructures; la qüestió també és política, i lligada a com es va planificar la modernitat i al rol que es va assignar a la ruralitat, com apunta Vanessa Freixa (2025), reduïda a una especialització per a la conservació (del medi ambient o la tradició), l'explotació (de recursos i energia) o el sacrifici (contaminació, inundació, etc.). En resum, cal una aproximació a la comunicació de les ruralitats que s'espolsi els simplismes i les visions reduccionistes, i que incorpori la dimensió simbòlica i material alhora, cultural i natural, narrativa i física que compon les ruralitats i el nostre món. Per això, cal superar les basculacions entre el catastrofisme (o col·lapsisme) i els idil·lis rurals, o les etiquetes dicotòmiques (rural-urbà, camp-ciutat). En definitiva, un imaginari que superi les relacions extractivistes a què se sotmet el que anomenem *món rural*. Perquè aquestes representacions subjuguin.

El cas català no s'escapa d'aquest esquema de simplificacions. Tanmateix, és un context innovador en les representacions del rural. Podem dir que la societat catalana ha estat pionera en la reformulació de les representacions en allò que hem anomenat el *rural ressituat* (CASTELLÓ, 2023). Per resumir, la ressituació implica l'abandonament del victimisme; el rebuig a l'estereotip (del retard o el conservadorisme); l'allunyament de l'idil·li però també del tremendisme; una actitud propositiva a partir de sensibilitats ecològiques, perspectives de gènere i alternatives al neoliberalisme global aplicat al camp i a la ramaderia. És una família d'expressions que es desmarca de la narrativa de l'"Espanya vacia" que Sergio del Molino (2016) va posar a caminar a la meitat de la dècada passada, així com del discurs de l'"Espanya vaciada" —articulat en un moviment polític—. El rural ressituat treballa més bé en narratives que plantegen unes ruralitats plenes (de vida, d'espècies i de cultura), que valoren el patrimoni que s'hi desplega, que observen els vincles amb la terra i els animals. Desmarcant-se del focus exclusiu en el compte de resultats, el turisme massiu o les inversions corporatives al món rural, la ressituació és molt crítica amb els models d'explotació intensiva, d'extracció de recursos i de desigualtats que genera aquest esquema de "progrés". Són narratives que plantegen i exploren alternatives transitables. Al mateix temps, són iniciatives molt realistes i conscients de la necessitat que els projectes tinguin una continuïtat i també siguin viables econòmicament.

Entre 2022 i 2025, al si del Grup de Recerca en Comunicació Asterisc, de la Universitat Rovira i Virgili, hem coordinat el projecte Ruralim, "Nous imaginaris del rural a l'Espanya contemporània: cultura, documental i periodisme" (PID2021-122696NB-I00), finançat pel Ministeri de Ciència, Innovació i Universitats i pel Fons de Desenvolupament Regional Europeu (FEDER) "Una manera de fer Europa", amb l'objectiu d'identificar novetats expressives de les ruralitats als mitjans de comunicació i a la cultura. Els resultats de la recerca, oberts a la

La societat catalana ha estat pionera en la reformulació de les representacions en allò que hem anomenat el *rural ressituat*

.....

La ressituació és molt crítica amb els models d'explotació intensiva, d'extracció de recursos i de desigualtats que genera aquest esquema de "progrés"

.....

**Es percep
una manca de
matisos a l'hora
de presentar
les realitats, les
motivacions i
les diversitats
dels anomenats
*pagesos***

.....

pàgina del projecte,³ han donat llum a qüestions que revelen desequilibris en les representacions, però també han evidenciat elements que reclamen més atenció de la recerca en comunicació i mitjans, i també en estudis culturals: com podem equilibrar les representacions de les ruralitats? Hi ha escapatòria de les imatges estereotipades i esbiaixades? Potser el problema és el concepte mateix de *rural* i la urgència d'emprar un nou llenguatge? Com evitar eixa mirada extractiva cap al món rural com un espai d'on obtenim aliments, energia i benestar a costa de greus "efectes col·laterals"? Com construir un relat just i sense "sacrificis" per a les persones que hi viuen? No són preguntes senzilles. Són qüestions que requereixen mirades qualitatives, reflexives i crítiques.

2. El periodisme i les ruralitats

L'estiu de 2023 la pagesia catalana es va sumar a la de la resta de l'Estat per denunciar davant del Ministeri d'Agricultura l'emergència per la sequera i l'estat en què es trobava el sector (GALLACH, 2023). El 2024 començà amb un sotrac al camp, amb protestes i mobilitzacions que feia temps que no es veien a Catalunya. És un tema recurrent.⁴ Els mitjans de comunicació van produir centenars de peces informatives i les xarxes van reescalfar la situació amb imatges bastant centrades en la icònica tractorada. El focus d'aquestes cobertures és sovint el tall d'autovies i autopistes. La televisió pública catalana, per exemple, va estar especialment atenta a l'entrada a Barcelona per la Diagonal (3CAT, 2024a; TELENOTÍCIES, 2024; 3CAT, 2024b), amb informacions i imatges sobre les columnes de tractors. Uns mesos més tard, el programa *30 minuts* emetia el reportatge "Revolta pagesa" (LLOPART, 2024) per donar més context del moviment, però amb un relat encara centrat en l'èpica del tall de carreteres i l'entrada a la ciutat. La premsa comarcal, les ràdios i televisions locals, i els mitjans digitals del "territori" enriqueixen el relat amb un calidoscopi narratiu proper i divers.⁵

Als estudis de comunicació en general cal més iniciativa per fer recerca sobre el fenomen de com s'han cobert aquests moviments. La "qüestió rural" no és a l'agenda acadèmica de la cultura i la comunicació i els escassos avenços dels darrers anys poden quedar en un episodi aïllat. En altres contextos, aquests moviments han estat potents i la recerca hi ha posat més atenció. Un element que es percep és la manca de matisos a l'hora de presentar les realitats, les motivacions i les diversitats dels anomenats *pagesos*. Sovint esmentem "la pagesia", "els pagesos", "a pagès" sense considerar realitats molt diferents.

Amb tot, un marc mental comú en l'abordatge de les protestes és la dificultat del periodisme de desprendre's de les simplificacions: "els pagesos" com a calaix genèric indeterminat —en un país tan divers com el nostre—, els llocs comuns que els retraten enfadats, empipats, i la icona del tractor com a símbol. Al mateix temps no es coneixen ni dissecionen prou les propostes que es plantegen o es presenten com a inassolibles o que depenen de polítiques europees on no podem intervenir, etc. Tanmateix, el focus en els inconvenients que provoquen les protestes és molt pronunciat. Cal reconèixer que "els seus" problemes —la precarietat, la contaminació, la burocràcia, la sequera— són "els nostres", els de tots i totes. Els d'íctics personals o espacials que

3. ruralim.wordpress.
com. Darrera consulta:
7 de febrer de 2025.

4. El febrer de 2025, Revolta Pagesa tornava a reclamar atenció política i mediàtica i aconseguia un acord in extremis abans de sortir de nou a les carreteres amb els tractors.

5. El concepte de *territori* és sovint usat per referir-se a la geografia que queda fora de l'àrea de Barcelona. Aquest ús caldria repensar-lo, donat que tot és territori, també les grans ciutats.

construeixen les alteritats (*ells*, els pagesos; *insisteixen*; *estan* descontents; les *seves* reivindicacions, *allà*: al camp, a pagès) continuen funcionant arreu. Persisteix la incapacitat de desprendre's de la dicotomia camp-ciutat, les expressions de fatalisme —que sovint fomenten les veus de la pagesia— i la idealització del camp —que trobem a informacions i promocions turístiques—. Tenim poques evidències de com es produeix això i comptem amb una llarga llista d'aspectes que requereixen un veritable programa de recerca sobre la comunicació i el món rural. És un repte que s'ha d'espolsar mirades candoroses o indulgents: en el rural també s'hi amaga l'immobilisme, s'hi produeixen contradiccions i actituds acomodaticies, a vegades alimentades per polítiques que no van acompanyades d'alternatives ecosocioeconòmiques.

Els reptes comunicatius aborden els problemes greus que encarem a la ruralitat. Temàtiques com el despoblament, la sequera o els conflictes energètics han estat molt presents als mitjans en el bienni 2023–2024. Sabem que hi ha una Catalunya despoblada i hi ha estudis que se n'han ocupat. Geògrafs com Rosa Cerarols i Joan Nogué (2022) han tractat aquesta i altres qüestions en un compendi sobre la “nova ruralitat” catalana, on s'aborden l'habitatge, l'envelliment, la perspectiva de gènere o el model de producció alimentària. La filòsofa Marina Garcés (2022: 373) hi anotava un element rellevant: “El mapa mental on poden passar coses s'ha obert, ha incorporat el camp”. El “mapa mental” que indicava Garcés ens remet als marcs interpretatius (al *framing*) que qualsevol ciutadà activa quan pronunciem els termes *rural*, *camp*, *pagesia*. Els marcs mentals que els mitjans activen vinculen sovint ruralitat amb problema, i ofereixen lògiques hegemunitzades per la mirada extractivista. Per què no diversificar el tractament, llavors? Per exemple, Garcés parlava de “cultura”; hi podem afegir “oportunitats”, “projectes”, “innovacions”, “possibilitats”.

En el marc del projecte de recerca Ruralim, el videoassaig *Visions del rural ressituat* intercala les veus expertes per demanar eixe canvi de perspectiva, en què la cultura,⁶ el coneixement tradicional, la reconexió amb la natura i les identitats plurals són compatibles amb un sistema de representacions equilibrat on hi cap el periodisme, l'humor, la innovació cultural, la tecnologia i una altra forma d'entendre el progrés. “Treballar des del territori amb la mirada del territori” era la clau que anotava Eloi Barrera (CASTELLÓ, 2024b: 14:50). Gemma Carbó concloïa el videoassaig reclamant una mirada no antropocèntrica per repensar la ruralitat i el coneixement tenint en compte els sabers i la comunicació de què disposàvem i que practicàvem “quan no ens crèiem els amos del món” (CASTELLÓ, 2024b: 30:18). Ací haurem de tornar a integrar epistemologies oblidades, per exemple, d'aprofitament de l'aigua i de gestió dels béns comuns. El conjunt planteja formular ruralitats on caben el medi ambient, la diversitat i la innovació, més enllà de les pràctiques extractives que les observen com a espais dels quals treure profit sense pensar en els retorns i les conseqüències.

Dues temàtiques que reclamen aquesta mirada són el despoblament —sempre el considerem humà, però no fem atenció a totes les existències que habiten les ruralitats— i la transició energètica —que argumentant la necessitat de la descarbonització acaba reproduint

Els marcs mentals que els mitjans activen vinculen sovint ruralitat amb problema, i ofereixen lògiques hegemunitzades per la mirada extractivista

.....

6. Hi participaren la geògrafa de la Universitat Pompeu Fabra Rosa Cerarols, la directora del Museu Terra, Gemma Carbó, i els periodistes de Catalunya Ràdio Eloi Barrera i de la revista *Arrels* Josep Sucarrats.

**Caldria plantejar
que els criteris
de noticiabilitat
apliquin certa
discriminació
positiva envers
les ruralitats**

.....

models insostenibles—. En el primer cas, l'anàlisi portada a terme sobre la premsa estatal desvelava que el marc interpretatiu que sobre el despoblament generen els mitjans de comunicació és accentuadament econòmic i polític (CANOVACA DE LA FUENTE, CASTELLÓ, 2023). A priori és lògic: la dimensió de l'economia política de les ruralitats és forta. Tanmateix, no podem desvincular el camp de les *naturcultures*, com hem dit. Els temes que relacionen el despoblament amb el medi ambient o el patrimoni estan escassament desenvolupats i sovint en determinades seccions de programes o en espais especialitzats. Se sol posar un focus important en la manca de serveis i infraestructures (de nou, necessàries però insuficients). Les peces treballaven menys els assemblatges entre despoblament-sequera, despoblament-cultura, despoblament - valor social. Una forma de canviar la manera d'entendre la ruralitat és plantejar nous maridatges temàtics ressignificants.

D'altra banda, els mitjans públics catalans reserven els temes del rural al paraigua de "comarques". El Fòrum d'entitats de persones usuàries de l'audiovisual i el Consell de l'Audiovisual de Catalunya (2010) van publicar fa anys un document on es valorava l'existència de programes televisius com el *TN Comarques*—podem trobar també a Catalunya Ràdio espais destinats a informar sobre "el territori"—. Aquests espais són necessaris i produeixen quantitat de peces de qualitat sobre el camp i el medi rural. Tanmateix, també tenen l'efecte d'encapsular determinades temàtiques a espais que sovint no tenen tanta visibilitat. Es descarten aquests temes a les portades dels diaris generalistes, els sumaris d'informatius matinals, o posem per cas, com a destacats en un *TN Migdia* o *TN Vespre*. Per tant, també cal evitar que la disposició d'aquests espais, necessaris i de servei públic, no acabi esdevenint un calaix on ubicar les ruralitats. A programes, plataformes i franges amb més audiència s'incorporen temes com el conflicte energètic o el crim terrible en un poblet, però no és fàcil que ho faci la història d'una artista local o, posem, l'arribada d'un ocell als camps o el funcionament d'una escola de muntanya. Sense desplaçar el CCCB o el Primavera Sound, ens cal donar una millor visibilitat al Museu Terra de l'Espluga de Francolí o al festival Deltebre Dansa, per posar exemples que tothom entén. Així, caldria plantejar que els criteris de noticiabilitat apliquin certa discriminació positiva envers les ruralitats.

**En matèria
de transició
energètica els
mitjans haurien
d'evitar llocs
comuns: "el
territori" contra
l'avenç tècnic
o els tractaments
tipus "no al
meu lloc"**

.....

La presència d'un marc interpretatiu econòmic també fa hegemònic el tractament de les informacions sobre la qüestió de la implantació d'energies renovables en espais rurals, amb un domini de fonts polítiques i corporatives (CASTELLÓ, 2025). Detectem que la situació catalana va ressaltar un marc interpretatiu proper als moviments de "Renovables sí, però no així". Aquest discurs sorgí com una via possibilista entre la queixa economicocorporativa pel "retard" de Catalunya a implantar parcs eòlics i solars, i els moviments de resistència que sorgien al "territori". La transició energètica, inclosa l'energia produïda pel biogàs amb tractament de purins, continuarà en el focus i els mitjans de comunicació haurien d'evitar llocs comuns: "el territori" contra l'avenç tècnic o els tractaments tipus "no al meu lloc" (*not in my backyard*, HUBBARD, 2009). Aquest és un conflicte que demana cobertures des dels espais específics, observació dels entorns naturals i del "sentit de lloc", de les realitats sociodemogràfiques, dels projectes comunitaris i

dels models de desenvolupament que cada municipi i comarca projecta. No hauríem d'acceptar en cap cas la consideració de “zona de sacrifici” per a les ruralitats. Concepte que, entre línies, es pot desprendre del tractament de fonts i declaracions als mitjans: el pernicios argument sovint soterrat de, ja que a algun lloc ha d'anar (la contaminació, el soroll, la runa, la pudor), acceptem que sigui on hi ha menys impacte poblacional però també on trobem menys resistència, o allà on l'empobriment ha produït dinàmiques d'abandonament. Aquesta és una lògica molt perniciosa per a la ruralitat.

Una altra qüestió recurrent que en els darrers dos anys ha protagonitzat l'agenda ha estat la sequera i les restriccions d'ús d'aigua que s'han imposat al rural. El maig de 2023 els pagesos es mobilitzaven per demanar mesures urgents, i algunes zones, com les d'avellana i oliva a Tarragona, van veure com es perdia bona part de la collita i molts arbres morien (ARQUÉ, 2023). El febrer de 2024, el decret del Govern sobre la sequera posava Catalunya en una situació força inèdita —que any rere any superem pel canvi climàtic—. La forma en què la temàtica va ser tractada en alguns mitjans de comunicació podia presentar un sector agrari insolidari amb les necessitats hídriques de les grans ciutats. Així, focalitzar les peces en les queixes que ramaders i agricultors expressaven quan se'ls demanava reduir el consum entre el 50% i el 80% no era el més adequat. Més profundes poden ser les cobertures sistèmiques, com les que en algun cas es van fer en relació amb diversos sectors que interaccionen en l'ús d'un recurs escàs (per exemple, BACARDIT et al., 2024).

3. Més enllà de l'horror i l'humor

Tot i això, la informació és només una part de com els mitjans articulen un imaginari de les ruralitats al país. El documental, la ficció i l'entreteniment són sovint espais molt més influents en la petrificació d'un discurs a l'entorn del camp i la muntanya. Així, el *thriller* i l'humor han estat vehicles importants en aquest sentit. Parlem de continguts d'impacte com *Tor* o *El foraster*. El juny de 2024, la docusèrie *Tor*, dirigida pel periodista Carles Porta, havia estat seguida per gairebé tres milions d'espectadors, amb una quota de pantalla mitjana del 19,2%, mentre que a la plataforma 3Cat superava els tres milions de reproduccions.⁷ Una història localitzada al Pirineu de Lleida assolia un èxit d'audiència, transversal i en un canal públic. Aquesta saga, que s'origina a TV3 d'ençà del mític *30 minuts* de 1997 sobre uns assassinats ocorreguts a la muntanya de Tor, és un bon exemple de les representacions de l'antiidil·li i de l'horror rural, o *folk horror*, segons altres etiquetes. L'horror rural es constitueix com un gènere i existeix en diversos contextos en què s'ubiquen històries de crim, misteri o por en entorns rurals (BELL, 1997). La sèrie, que també havia produït un pòdcast a Catalunya Ràdio l'any 2018, té el valor de generar una història en una localització pròpia, de muntanya. El *true crime* de *Tor* no deixa de ser, tanmateix, un relat de caciquismes i paisatges naturals que es lliguen a la brutalitat, amb personatges amb caràcter obtús i tancat, una narració sobre contraban i *hippies* que s'hi estableixen. La sèrie va generar un

**El documental,
la ficció i
l'entreteniment
són sovint espais
molt més influents
que la informació
en la petrificació
d'un discurs
sobre el camp
i la muntanya**

.....

7. Vegeu 3cat.cat/3cat/tor.
Darrera consulta: 12 de febrer de 2025.

**Cal fer nostres
les ruralitats, més
enllà de l'humor i
de l'horror, també
en el drama de
qualitat, els
concursos o
els programes
juvenils**

.....

fenomen tanatoturístic que oferia rutes pels indrets més famosos relacionats amb els crims (CULLERÉ, 2024; RICO, 2024).

L'octubre de 2023, Televisió de Catalunya informava que la visita d'*El foraster* a les valls d'Àneu havia estat el programa més vist a Catalunya després del *TN Vespre*. Aquest episodi va obtenir una audiència acumulada de 812.000 espectadors, una mitjana de 559.000 i una quota del 29,4% (3CAT, 2023), unes dades altíssimes per als temps actuals. És un format que es recolza fortament en el presentador, Quim Masferrer, i que, malgrat decreïxer una mica en nombre total d'espectadors al llarg de la seva trajectòria, el 2024 continuava sent un dels tres puntals de l'audiència del canal públic (BESALÚ, 2024). El programa consisteix en la descoberta d'una població per part de Masferrer i un encontre amb els seus habitants, on l'humorista genera un monòleg. El to d'humor és acompanyat amb una divulgació sobre viles i llocs de les comarques catalanes. Més enllà del gust de cadascú per l'humor que s'hi desplega —les dades confirmen que enganxa—, comporta un aparador on es repassen estereotips, dites i formes de parla, mites dels pobles i llocs comuns.

Ací, l'humor és un registre necessari i altres personatges com Peyu (Lluís Jutglar) han cosit maridatges que connecten amb una audiència que entén i gaudeix de la proposta discursiva. Segons l'anàlisi de Marta Montagut (2024), en el cas de Peyu i la cuinera Maria Nicolau, les apostes aconsegueixen desplegar humor, actualitat i una reivindicació rural. Crim i humor funcionen, doncs. Però no totes les iniciatives han tingut tant d'èxit. El *reality El tros*, un xou estrenat el maig de 2024 que tractava de trobar el millor pagès de Catalunya en base a unes proves competitives —construir un pal de paller, gestionar animals i d'altres per l'estil— va començar bé però va anar desinflant-se, i a mitjan juny havia baixat a una quota de pantalla del 7,2%.⁸ Aquest cas pot posar de manifest que un escenari “rural” no sempre genera interès en el públic; s'han de contemplar molts altres factors. Cal més recerca en aquest camp.

Més enllà de l'èxit comercial, l'imaginari del rural no s'hauria de mesurar només en base a programes concrets com aquests, ja sigui en registres de l'horror o del concurs, de la comèdia o del drama. L'establiment d'imaginari és sistèmic, ampli i complex; va més enllà del sector públic o privat, d'una plataforma o de la xarxa. S'ha d'analitzar com un tot disponible per a l'audiència del país. En aquest context, sí que podem preguntar-nos què aporten els programes sobre la ruralitat al conjunt de les ruralitats. També indagar si aquest calidoscopi d'imaginari és prou ric i variat, si juntament amb aquests disposem d'altres registres diversos i plurals. Cal indagar en registres i formats. Fer nostres les ruralitats, més enllà de l'humor i de l'horror, també en el drama de qualitat, els concursos o els programes destinats a un públic jove. I sobretot, cal estar atents a les ruralitats ressituades: un bon exemple va ser el reportatge de *30 minuts* “La pagesia que ve” (JENÉ, JAÉN, 2022), un treball que indagava sobre noves formes d'encarar projectes agroalimentaris i en què en destacava de rellevants com Eixarcolant⁹ o d'altres d'agricultura regenerativa.

A Catalunya comptem amb moltes i diverses expressions comunicatives, i sovint les més interessants no venen dels programes de màxima audiència. Un espai d'indubtable impacte han estat les xarxes socials i

8. @ROCCOCITY
(Rocco Steinhäuser):
“Audiències Catalunya
12/6/24”, 13 de juny de 2024.

9. eixarcolant.cat. Darrera
consulta: 13 de març de 2025.

la disposició del que podríem dir un sistema propi de referents. Parlem de projectes com els que van impulsar figures com Ton Lloret amb Repoblem,¹⁰ o Marta Lloret amb la Caçadora de masies.¹¹ Ambdós es van convertir en llibres. En el primer cas, amb històries de persones que es van establir a pagès i van encetar un nou projecte de vida, un negoci o una explotació agroramadera (LLORET, 2021). En el segon es posà el focus en la valorització del patrimoni arquitectònic de les masies, sovint abandonades i en estat de ruïna, amb un to reivindicatiu i alhora divulgatiu sobre història, etnografia, arquitectura i geografia (LLORET, 2023). Podríem esmentar més iniciatives impulsades per pagesos, ramaders o mitjans rurals i especialitzats, com el pastor Jordi Juanola (Toti)¹² o moltes altres. És el cas de Ramaderes de Catalunya, o en el cas estatal, Ganaderas en red; les xarxes han propiciat connexions de reivindicacions, creació literària, missatges solidaris o consells (CASTELLÓ, ROMANO, 2021).

A Catalunya hi operen unes ruralitats enxarxades que generen i intercanvien vídeos, notícies, alertes, anuncis i tot tipus d'informació que no circula en els mitjans generalistes. També comptem amb creacions més elaborades en formats de ficció, documental i assaig. A aquestes expressions s'hi afegeixen les idees d'escriptors, artistes, creadors i activistes com Pol Dunyó (2021), Vanesa Freixa (2023), Yayo Herrero (2024), Júlia Viejobueno (2024) o Jordi Juanola (2025). Aquestes persones i moltes altres han produït rellevants aportacions al pensament dels ruralismes amb propostes per repensar el model agroalimentari, la relació entre ruralitat i turisme, la consciència sobre l'entorn natural, el vincle amb les altres espècies, la cura del paisatge i la recuperació de varietats autòctones, entre d'altres. Sovint, des dels estudis de la comunicació oblidem que els mitjans formen part d'un ecosistema cultural molt ampli i, sortosament, ric, divers. Les xarxes han propiciat l'existència d'aquestes comunitats de coneixement, mediàticament creatives, informativament influents i que apareixen als mitjans més populars en forma d'entrevistes i ressenyes, o influeixen a periodistes i productors. Cal integrar, per tant, aquestes visions.

Finalment, en l'establiment d'un sistema de representacions equilibrat del rural cal esmentar que Catalunya disposa d'una xarxa de mitjans locals i comarcals que ofereixen un relat distintiu, pròxim, conscient i proper a la realitat rural. Dels 947 municipis catalans, 596 són rurals; representen el 61%, però només hi viu el 4,2% de la població. El nou Estatut dels municipis rurals projecta mesures econòmiques i d'habitatge per frenar-ne el despoblament (MACIÀ VILES, 2024). A Catalunya hi operen 46 canals locals de TDT. Molts treballen des de pols urbans i capitals de comarca com Vielha, la Seu d'Urgell, Olot, Figueres, Balaguer, Vic, Tortosa o Reus, per posar exemples. Però potser el més rellevant són les més de dues-centes emissores de ràdio locals i comarcals, 214 de públiques i 14 de privades (CONSELL DE L'AUDIOVISUAL DE CATALUNYA, 2025). D'aquestes, una cinquantena de televisions i més de cent cinquanta ràdios formen part de la Xarxa Audiovisual Local, empresa pública de la Diputació de Barcelona que dona serveis, syndica continguts i impulsa una plataforma de *streaming*.¹³

Catalunya disposa d'una xarxa de mitjans locals i comarcals que ofereixen un relat distintiu, pròxim, conscient i proper a la realitat rural

.....

10. x.com/repoblem.
Darrera consulta: 12 de febrer de 2025, amb gairebé 40.000 seguidors a X.

11. x.com/martamasies.
Darrera consulta: 12 de febrer de 2025, amb gairebé 50.000 seguidors a X.

12. x.com/xaiecológic.
Darrera consulta: 12 de juny de 2025, amb més de 18.500 seguidors a X.

13. xal.cat. Darrera consulta: 19 de febrer de 2025.

**En els darrers
anys diverses
expressions
cinematogràfiques
han estat molt
rellevants en
l'exploració de les
realitats rurals,
singularment
els films
Alcarràs i *Suro***

.....

Aquest enreixat de mitjans locals és un veritable patrimoni mediàtic que produeix informació, entreteniment i divulgació. Les mesures que venen a treballar contra el despoblament haurien de tenir en compte també aquestes iniciatives. Perquè el desequilibri s'ha de tractar amb accions en tots els àmbits, també en el cultural i mediàtic. Els mitjans locals i rurals —evidentment no són el mateix, però molts mitjans rurals són tractats com locals o comarcals— s'han d'incentivar i protegir, fan una funció pública i d'equilibri representacional amb producció de proximitat i de qualitat. Aquesta funció s'afegeix als periodismes de fora de la cultura majoritària o *mainstream* que contribueixen a la mirada renovada. És molt important la feina de mitjans especialitzats i compromesos. Es pot esmentar, per exemple, la revista *Arrels*, que dirigeix Josep Sucarrats, o el treball de la periodista del Matarranya Annabel Roda i la tasca que fa des de la revista *Salvaje*. Aquestes són publicacions que han anat construint una comunitat que segueix un periodisme amb perspectiva socioecològica (CASTELLÓ, 2024a). Trobem moltes altres iniciatives com el periodisme a foc lent de Laura Saula a *La Mira*,¹⁴ la proximitat de projectes com el diari *Pallars Digital*¹⁵ i moltes altres petites iniciatives comarcals.

Amb tot, els mitjans de comunicació convencionals i les xarxes no deixen de ser només una part de la generació i exposició pública d'uns imaginaris de les ruralitats. En els darrers anys diverses expressions cinematogràfiques han estat molt rellevants en l'exploració de les realitats rurals. Així, films com *Alcarràs* (SIMÓN, 2022) o *Suro* (GURREA, 2022) plantejaren aproximacions a les representacions de la ruralitat que ens feien entrar en el bienni 2023–2024 amb expectatives. El primer film, guanyador de l'Os d'Or de la Berlinale el 2022, es va estrenar a més de 70 sales i amb dos mesos va aconseguir 230.000 espectadors (3CAT, 2022). La pel·lícula, la setena produïda a Espanya més vista en el conjunt estatal l'any 2022 (391.387 espectadors) i encara en setena posició el 2023 internacionalment (ICAA, 2022; 2023), es va passar a moltes poblacions rurals, especialment a les comarques de ponent, amb les sales plenes a vessar. Va tenir èxit arreu. Són evidències que les trames en entorns rurals interessen.

4. Recomanacions

El segon semestre de 2024, en el marc del projecte de recerca Ruralim, i amb la participació del Consell de l'Audiovisual de Catalunya i del Col·legi de Periodistes de Catalunya, es va engegar el procés d'elaboració de les *Recomanacions sobre el tractament de la ruralitat als mitjans de comunicació* (DIVERSOS AUTORS, 2025). Va ser un treball col·laboratiu que pretenia renovar les iniciatives pioneres de 2009, ara fa més de quinze anys, per disposar de noves guies informatives i de l'audiovisual. També es pretenia remarcar la feina periodística i el context sorgit a partir de la segona meitat de la dècada de 2010 i de l'etapa post Covid-19. La iniciativa sortí a la llum el març de 2025 després d'un període de consulta pública amb entitats, organitzacions i mitjans de comunicació.

Entre d'altres, a l'apartat informatiu, les recomanacions parlen de dos elements crucials: cal ampliar les temàtiques que el periodisme associa al medi rural i cal apropar-se físicament als llocs on succeeixen les

14. laurasaula.com/categoria/la-mira. Darrera consulta: 12 de març de 2025.

15. pallarsdigital.cat. Darrera consulta: 12 de març de 2025.

notícies. Amb la primera eixamplen l'agenda de temes i amb la segona aconseguim profunditat. La ruralitat no hauria de quedar circumscrita a una especialització o a un tractament “a banda”, encapsulat en espais —normalment de poca visibilitat—. Per fer això calen més recursos.

Les recomanacions posen èmfasi en preceptes del Codi deontològic dels periodistes de Catalunya que són crucials en l'àmbit rural, com els conflictes d'interessos que poden sorgir amb les empreses i corporacions que hi operen, la preservació del dret a la privacitat i la identitat dels menors en espais petits com pobles i viles, o l'observació d'una perspectiva rural que tingui en compte les fonts locals. A això s'hi afegeix un apartat dirigit a suggerir guiatges per a l'entreteniment, la ficció o la publicitat. Ací, i sense perjudici de la llibertat creativa, de l'autoria i de la naturalesa de cada projecte, cal fer una reflexió profunda sobre els estereotips de la ruralitat i els discursos desgastats de la victimització, la necessitat de prendre una perspectiva de gènere o l'anacronisme del retard rural o del tradicionalisme.

Una de les qüestions que apunten les recomanacions, finalment, és la relació de la ruralitat amb les tecnologies, les xarxes i la intel·ligència artificial. Els biaixos que existeixen en el mapa de representacions disponibles poden ser reproduïts per aquestes tecnologies algorítmiques que cada vegada s'usen més en àmbits comunicatius, educatius i creatius en general. En conjunt, amb el document, en el qual van participar experts, periodistes i entitats, es pretenia posar a l'abast de professionals i públic general una eina renovada per tal de millorar la producció i la distribució dels imaginaris i contribuir a superar els reptes del medi rural.

5. Conclusions

Les ruralitats a Catalunya travessen reptes similars a aquells que en altres països desenvolupats s'estan encarant arran de la globalització, la inestabilitat econòmica i política, el canvi climàtic o la reconversió del sector primari. Aquestes qüestions superen la feina de la comunicació. Tanmateix, la tasca d'explicar-les correspon als professionals del periodisme i als creadors audiovisuals. És on apareix el repte de la comunicació del món rural. Hem remarcat que a Catalunya es produeixen innovacions i elements que han contribuït al que hem anomenat *una ressituació de les narratives i imaginaris de la ruralitat*. Però persisteixen desequilibris que cal identificar, amb recerca i visió crítica, i tractar, amb accions i polítiques de comunicació eficaces.

Hem identificat que les noves representacions es troben no només als mitjans amb més audiència o als programes televisius o plataformes que ens venen primer a la ment. Petites productores, mitjans locals i comarcals, revistes especialitzades, creadors audiovisuals i de cinema, pensadors i assagistes, associacions, influenciadors, pagesia connectada que produeix vídeos, joves que fan podcàsting i molts altres agents són part de l'ecosistema representacional de les ruralitats. En el bienni 2023–2024 els projectes comunicatius i culturals sobre les ruralitats i a les ruralitats s'han multiplicat. Avui disposem d'una gran oferta de festivals culturals i musicals, petites productores, iniciatives creatives en l'àmbit periodístic que cal donar a conèixer. En el món de la cultura i

La ruralitat no hauria de quedar circumscrita a una especialització o a un tractament “a banda”, encapsulat en espais de poca visibilitat

.....

En el bienni 2023–2024 els projectes comunicatius i culturals sobre les ruralitats i a les ruralitats a Catalunya s'han multiplicat

.....

Generar un sistema de representacions equilibrat i que dignifiqui el medi rural és al nostre abast

.....

els mitjans de comunicació hi operen cercles reconeguts de divulgadors i emprenedors, formadors i professionals, artistes i periodistes. Tot plegat dibuixa possibilitats d'innovació i producció d'imaginari. Però hi ha molta feina per davant.

La comunicació entorn a les ruralitats no és una qüestió només d'infraestructures en el "territori", sinó un repte material i narratiu comú, de tots i de totes, col·lectiu. Generar un sistema de representacions equilibrat i que dignifiqui el medi rural és al nostre abast. Els mitjans públics tenen ací un paper especialment rellevant i és necessari no només que mantinguin l'escolta cap a les ruralitats, sinó també que facilitin encara més que hi tinguin accés, veu. Per això, cal més reflexió sobre diversitat i pluralisme; són objectius que van més enllà de l'èxit d'audiència. Això ho aconseguirem quan ens espolem la referència a les ruralitats des de l'alteritat i en parlem com quelcom nostre, de tothom. També quan descartem estereotips anacrònics i innovem, creativament. Aquests dinamismes requereixen el reconeixement social i el suport polític i econòmic per mantenir unes ruralitats vives per poder encarar els reptes amb recursos i projeccions possibilistes.

6. Referències

3CAT (2022): *Èxit en l'estrena d'Alcarràs: la pel·lícula més vista a Catalunya*, 30 d'abril. 3cat.cat/324/exit-en-lestrena-dalcarras-la-pellicula-mes-vista-a-catalunya/noticia/3161340

3CAT (2023): *TV3 lidera amb contundència i 'El foraster' registra la millor quota de la història del programa*. 24 d'octubre. 3cat.cat/premsa/tv3-lidera-amb-contundencia-i-el-foraster-registra-la-millor-quota-de-la-historia-del-programa/nota-de-premsa/3256954

3CAT (2024a): *Els pagesos entrant a la Diagonal a vista de dron*. 7 de febrer. 3cat.cat/3cat/els-pagesos-entrant-a-la-diagonal-a-vista-de-dron/video/6264925

3CAT (2024b): *Tractors entrant per la Diagonal*. 7 de febrer. 3cat.cat/3cat/tractors-entrant-per-la-diagonal/video/6264876

ARQUÉ NUENO, Virgínia (2023): *Pagesos i ramaders reclamen mesures urgents contra la sequera amb tractorades arreu del país*. 9 de maig. 3cat.cat/324/pagesos-i-ramaders-reclamen-mesures-urgents-contra-la-sequera-amb-tractorades-arreu-del-pais/noticia/3228077

BACARDIT, Núria; LASAGA, Anna; MARTÍNEZ, Jordi; GERONÈS, Eva (2024): *Com afectarà l'emergència per sequera l'agricultura, la ramaderia, la indústria i el turisme?*. 3 de febrer. 3cat.cat/324/com-afectara-lemergencia-per-sequera-lagricultura-la-ramaderia-la-industria-i-el-turisme/noticia/3273982

BELL, David (1997): "Anti-idyll. Rural horror", a CLOKE, Paul; LITTLE, Jo, eds.: *Contested countryside cultures: Otherness, marginalisation, and rurality*. Londres (Regne Unit) i Nova York (EUA): Routledge. Pàg. 94–108.

BESALÚ, Reinald (2024): *TV3: un lideratge agredolç*. 2 d'abril. upf.edu/web/opa/blog/-/asset_publisher/yQKw17oByteS/content/tv3-un-lideratge-agredolc/maximized

CANOVACA DE LA FUENTE, Enrique; CASTELLÓ, Enric (2023): “La despoblación rural en la prensa española: contrastes entre centro y periferias”. *Revista de la Asociación Española de Investigación de la Comunicación*. Vol. 10, núm. 20. doi.org/10.24137/raeic.10.20.13

CASTELLÓ, Enric (2023): “The resituated rural: exploring narratives beyond the empty Spain”. *Journal of Spanish Cultural Studies*. Vol. 24, núm. 4, pàg. 529–44. doi.org/10.1080/14636204.2023.2272044

CASTELLÓ, Enric (2024a): “The possibility of the rural: a new journalism as a socioecological practice in Spain”, a TEJERINA, Benjamín; MIRANDA DE ALMEIDA, Cristina; ACUÑA, Clara, eds.: *International conference socioecos 2024. Climate change, sustainability an socio-ecological practices*. Bilbao: Universidad del País Vasco / Euskal Herriko Unibertsitatea. Pàg. 710–718. doi.org/https://doi.org/10.1387/conf.socioecos.2024

CASTELLÓ, Enric (dir.) (2024b): *Visions del rural ressituat* [documental]. Universitat Rovira i Virgili (projecte de recerca Ruralim). ruralim.wordpress.com/entrevistas-y-videos

CASTELLÓ, Enric (2025): “La mediatización de la ruralidad: un estudio sobre la cobertura periodística de las energías renovables”, a CASTELLÓ, Enric; LÓPEZ, Bernat; MIGUÉLEZ-CARBALLEIRA, Helena, eds.: *Nuevos imaginarios del rural. Literatura, cine y medios en el contexto español*. Tarragona: Publicacions de la URV. Pàg. 111–129.

CASTELLÓ, Enric; ROMANO, Maria José (2021): “Shepherdesses: new representations of rural women in Spain”. *Feminist Media Studies*. Vol. 23, núm. 4, pàg. 1659–1675. doi.org/10.1080/14680777.2021.1992646

CERAROLS, Rosa; NOGUÉ, Joan (2022): “Introducció”, a CERAROLS, Rosa; NOGUÉ, Joan, eds.: *L'altre món rural. Reflexions i experiències de la nova ruralitat catalana*. Manresa: Tigre de Paper.

CONSELL DE L'AUDIOVISUAL DE CATALUNYA (CAC) (2025): *Butlletí d'informació sobre l'audiovisual a Catalunya*. Núm. 29.

CULLERÉ, Helena (2024): *Els propietaris de Tor avisen empreses turístiques d'Andorra que no poden utilitzar la muntanya sense permís*. 6 d'agost. segre.com/ca/comarques/segria/240806/els-amos-tor-avisen-empreses-turistiques-poden-utilitzar-muntanya-sense-permis_528478.html

DEL MOLINO, Sergio (2016): *La España vacía. Viaje por un país que nunca fue*. Madrid: Turner.

DIVERSOS AUTORS (2022): *Agenda rural de Catalunya*. Barcelona: Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural (Generalitat de Catalunya). <https://agricultura.gencat.cat/ca/ambits/desenvolupament-rural/agenda-rural/index.html>

DIVERSOS AUTORS (2025): *Recomanacions sobre el tractament de la ruralitat als mitjans de comunicació*. Tarragona i Barcelona: Consell de l'Audiovisual de Catalunya, Universitat Rovira i Virgili i Col·legi de Periodistes de Catalunya. cac.cat/sites/default/files/2025-03/Recomanacions_Ruralitat.pdf

DUNYÓ, Pol (2021): *Estripar la terra. Contra les mentides del món rural*. Barcelona: Raig Verd.

FÒRUM D'ENTITATS DE PERSONES USUÀRIES DE L'AUDIOVISUAL (2010): *El tractament del territori en els mitjans audiovisuals*. Barcelona: Consell de l'Audiovisual de Catalunya. cac.cat/sites/default/files/2018-04/Tractament_Territori.pdf

FREIXA RIBA, Vanesa (2023): *Ruralisme. La lluita per una vida millor*. Barcelona: Ara Llibres.

FREIXA RIBA, Vanesa (2025): "El món rural avui", a LLOP, Carles; ÀLVAREZ, Adrià, eds.: *Mobilitzem-nos! Món rural! Noves ruralitats per als territoris històrics*. Juneda: Editorial Fonoll i Fundació Privada Horitzons 2050. Pàg. 20–27.

GALLACH, David (2023): *La pagesia arriba a Madrid per expressar el seu malestar*. 5 de juliol. rtve.es/television/20230705/tractorada-pagesos-protesta-madrid/2451093.shtml

GARCÉS, Marina; NOGUÉ, Joan (2022): "Refer l'imaginari rural... i l'urbà", a CERAROLS, Rosa; NOGUÉ, Joan, eds.: *L'altre món rural. Reflexions i experiències de la nova ruralitat catalana*. Manresa: Tigre de Paper. Pàg. 369–381.

GOVERN DE LA GENERALITAT (2022): *El Govern aprova l'Agenda Rural de Catalunya*. 24 de maig. govern.cat/salaprensa/notes-premsa/421682/el-govern-aprova-l-agenda-rural-de-catalunya

GURREA, Mikel (dir.) (2022): *Suro*. Lastor Media, Irusoin, Nocturna Pictures, Malmo Pictures.

HERRERO, Yayo (2024): *Els cinc elements. Una guia d'alfabetització ecològica*. Barcelona: Arcàdia.

HUBBARD, Phil (2009): "NIMBY", a KITCHIN, Rob; THRIFT, Nigel, eds.: *International Encyclopedia of Human Geography*. Oxford: Elsevier. Pàg. 444–449. doi.org/10.1016/B978-008044910-4.01068-3

INSTITUTO DE CINEMATOGRAFÍA Y DE LAS ARTES AUDIOVISUALES (ICAA) (2022): *Recaudación y espectadores cine español año 2022*. Madrid: Instituto de la Cinematografía y de las Artes Audiovisuales (Ministerio de Cultura y Deporte) i Comscore Movies. cultura.gob.es/dam/jcr:5207dd4c-dd89-41cd-8810-0a8ddd54d6c3/recaudacion-y-espectadores-cine-espanol-2022.pdf

INSTITUTO DE CINEMATOGRAFÍA Y DE LAS ARTES AUDIOVISUALES (ICAA) (2023): *Recaudación y espectadores internacional cine español año 2023*. Madrid: Instituto de la Cinematografía y de las Artes Audiovisuales (Ministerio de Cultura) i Comscore Movies. cultura.gob.es/dam/jcr:a2512d11-fed9-455f-a9e8-3a255e221629/taquilla-internacional-2023.pdf

JENÉ, Lluís; JAÉN, Montse (2022): "La pagesia que ve". 30 minuts. 3cat. 3cat.cat/3cat/la-pagesia-que-ve/video/6182009

JUANOLA, Jordi (2025): *4 estacions i 1 ramat. Un any en la vida d'un pastor*. Sant Cugat del Vallès: Símbol Editors.

LLOPART, Xavi (2024): "Revolta pagesa". 30 minuts. 3cat. 3cat.cat/3cat/revolta-pagesa/video/6282818

LLORET, Marta (2023): *La caçadora de masies. Les cases de pagès, el llegat del nostre país*. Barcelona: Columna.

LLORET ORTÍNEZ, Ton (2021): *Repoblem. L'any que vam tornar al poble*. Valls: Cossetània Edicions.

MACIÀ VILES, Teresa (2024): *Llei per als municipis rurals. Què preveu per frenar el despoblament i qui se'n pot beneficiar*. 15 d'octubre. 3cat.cat/324/llei-per-als-municipis-rurals-que-preveu-per-frenar-el-despoblament-i-qui-sen-pot-beneficiar/noticia/3316420

MONTAGUT CALVO, Marta (2024): "El infoentretenimiento como una oportunidad para un discurso rural reivindicativo: el caso de la televisión pública catalana", a *XI Congreso Internacional de la Asociación de Humanidades Hispánicas*. Tarragona, 26–28 de juny.

RICOU, Javier (2024): *Tor vuelve a vivir la amenaza de morir de éxito y algunos vecinos piden controlar los accesos*. 17 de juny. lavanguardia.com/local/catalunya/20240617/9736512/tor-vuelve-vivir-amenaza-morir-exito-vecinos-piden-controlar-accesos.html

SIMÓN, Carla (dir.) (2022): *Alcarràs* [pel·lícula]. Elastica Films, Alcarràs Films, Vilaüt Films, Avalon PC, Kino Produzioni.

TELENOTÍCIES (2024): *Les columnes de tractors de Tarragona entren a Barcelona per l'AP-7*. 7 de febrer. 3cat.cat/3cat/les-columnes-de-tractors-de-tarragona-entren-a-barcelona-per-lap-7/video/6264869

VIEJOBUEÑO CAVALLÉ, Júlia (2024): *Quedar-se al tros*. Alella: Vibop edicions.